

ИСКЛИЈАВАЊЕ ИЗ РОМАНТИЧАРСКОГ РИЗОМА

Верољуб Вукашиновић, *Тилић*, Православна реч, Нови Сад, 2020

Петнаеста по реду збирка песама Верољуба Вукашиновића *Тилић* настала је на фону романтичарских пропламсаја. У њој се може уочити каталог тема који садржи проговор о фигури оца, религиозности, луминозности, орнитолошким поетичким елементима, пасторалности, префињеном и нежном односу према жени, завичајности, старењу и смрти. Све песме смештене су у пет циклуса са називима „Старо вино”, „Чудо”, „Дрво за птице”, „Свици и воштанице” и „Тренутак песме”. Они се, већ на основу именованја, могу сместити у семантички троугао чији су центри свето, профано и аутопоетичко.

Наслов збирке захтева комплексан херменеутички приступ. Пролашка песма „Косидба” представља песму за себе и носи у себи имплицитни програмски импулс. Тилић је појам који означава обод косе супротан оштрици. Из асоцијативног низа тилић–коса–отац–потилјак–син избија систем вредности лирског субјекта, заснован на традицији, пореклу, природи и љубави. Вукашиновићево живо песничко „приповедање” пуно је хердеровске енергије која трансцендира текст. Она је траг виталног песничког бивствовања: „[...] // Гледао сам кад косу откива: / пригрли је, прислони је мило / на наковањ као да је жива, / оштрици јој послушује било, / и чекићем, по тилу челика, / извлачи јој рукопис оштрика. // [...]” („Косидба”). Косач–отац, иманентно уткан у поменуте стихове, фигура је која зрачи топлином. Циклично враћање претку, односно прецима („Петрове вериге”), Вукашиновић не остварује само кроз пасторалне призоре очевих откоса („Косидба”) већ и кроз разноврсну симболику у којој се посебно издваја симбол пчеле: „Кроз пчеле ми се пројављујеш, оче, / кроз песму кошнице, ван песама свих, / у тихи бруј је твој глас сад преточен, / и у песму твој једини стих. // [...]” („Очева једина песма”). Кроз соларни симбол пчеле, заправо, душе, лирски субјекат фигуру оца значењски дивергира ка марљивости, разборитости, хришћанским врлинама – ка мудрости.

Поштовање предака рефлектује се и на поштовање саме књижевне традиције. Песников интертекстуални оквир чине, пре свега, романтичари (Петар II Петровић Његош, Бранко Радичевић, Лаза Костић, Едгар Алан По), неоромантичари (Стеван Раичковић), али симболисти и неосимболисти (Шарл Бодлер, Бранко Миљковић). Органска сраслост Вукашиновићевог поја са поетикама бардова српске и светске књижевности показује се било експлицитно, директним упућивањем на писце („Топла, Раичковић”), било имплицитно, асоцијативно: „[...] // Долећу, као у ноћној мори, / сви албатроси и невермори, / лабуди црни, голуби сплина, / весници тајни страшних милина. // [...]” („Јата”). Калеидоскопски,

кроз песме Верољуба Вукашиновића видимо Стражилово, Црног Владимира, узалуд буђену мртву драгу, чашу жучи, чашу меда.

Како је у својој присности у традицији окренут према другима, тако је песник ауторефлексивно окренут и према себи, односно према ономе што представља његово књижевно „вјерују”. Песник се опире слободном стиху („Везани стих”) и брани своје „право” на риму („Обгрљена рима”). Према слободном стиху лирски субјекат има изванредан зазор („Зимска стаза”). Та резервисаност постоји и према поезији на интернету: „[...] // Али слутим да ће, негде изван чипа, / једном да се јави, као с неба дуга, / и нове ће риме са њом да ме споје. // Јер била је бреза, оморика, липа, / и била је чежња, опомена, туга, / радост, патња, звуци, мириси и боје. //” („Моја поезија”). Деконструктивним увидом, примећујемо да је Вукашиновић на плану створене песме формално и садржински везан за романтизам. Међутим, романтизам негира правила, жанрове, правце. Ненегирање, већ пристајање уз романтизам, Вукашиновићеву поезију удаљава од романтизма на плану стилске формације. Ова поезија припада еху историјског романтизма.

Два су стуба ове песничке збирке: религиозност и љубав према природи. Први се односи на луминозност, божанску светлост која обасјава песничку слику, али и на молитву која представља вертикалу коју лирски субјекат успоставља са Вишњим. Сliku описа јагњета Вукашиновић симболично смешта у религијски регистар када каже: „Завиривши у стају / снимих чудесну слику: на слами, своју у сјају, / још у анђелском лику. // [...]” („Снимак”). Користећи, условно речено, мали простор песме, поета свет симболичког поретка густо позиционира у песнички свет симболичких шифара. Преплитање световног и духовног реализује се и у метапоетичкој „Липи песме” путем следеће асоцијативне спирале: липа–лето–светлост–липа–пчела–слово–песма–свет. Средиште света у збирци *Тилић* нема граница, јер је овај простор, попут куле од слоноваче, изолован од збуњујуће и узбуњујуће свакодневице.

Религиозна мотивација лирског субјекта у песмама Верољуба Вукашиновића се реализује кроз појачану експресивност. Песничка интенционалност је усмерена ка дочаравању лутајуће природе песничког сопства („Житије”), његовог хода по егзистенцијалним рубовима („Одговор”), али и ка општој хуманости („Слушајући Окуцаву”), љубави према светињама попут Љубостиње („Јест и биће”) и емпатији према фигури звонара – онога који повлачи просторну и духовну вертикалу са Богом („Звонар Милашин”).

У ваздуху је „смештен” и читав циклус „Дрво за птице”. Ове животиње, симболи између неба и земље, у Вукашиновићевој поезији поседују веома изражен семантички диверзитет. Он се креће од хтонског ка соларном полу: од гавранова и врана преко врабаца и сеница до голубова и славуја. Чавке и гавранови се транспонују из српске епске народне

поезије и смештају у ратне историјске тачке: „Минуо је дан и ноћ се хвата, / на мене слећу сморена јата / гаврана, чавки, чаме и сете... / Не могу крила да ми полете. // Слећу с Косова, с Газиместана, / с Ловћена, Чегра, са Стражилова, / са Зејтинлика, и са свих страна, / у кљуну носе оловна слова. // [...]” („Јата”). Овај романтичарски реликт прелази са општег, националног плана на интимни, унутрашњи план. У свету лирског субјекта гавранови и вране су последица суморности лирског субјекта („Гавранови”), они контрапунктирају ластама на фону небеског плаветнила („Селице”). Ласте и голубови се јављају двојако: или као призивајуће одсутно („Јутра”) или као еманација душе („Голубови”). Напослетку, славуј је индикатор креативности и песничког дара: „[...] // И зато помишљам, песници будући, / са музиком града у великом уху, / да нећете у гај поезије ући, / ако тог славуја немате у слуху. //” („Славуј”). Овим песничким примерима Вукашиновић показује приврженост према сликању снажне романтичарске везе природе и човека.

Снага ове везе још је израженија у пасторалним елементима. Песнички улазак у свет природе подсећа на Башларово истицање флореровске књижевне оптике: „Што сам дуже посматрао неки камен, животињу, слику, осећао сам да у њих улазим.” Такав крупан план, штавише детаљ, видљив је у песми „Благве” и посвећен је печуркама: „Међу дрвећем, тек што свиће, / на маховини пуној влаге, / док певци буде лептириће / ја пронађох вас сјајне, наге... // [...]” („Благве”). Тело је неодвојиво од природе, биће је природа лично: „[...] // Понекад трчимо низ пропланке ума / ка бескрају ока што нас је спојило, / на прстију млада израста нам шума / и низ њу силазе срне на појило. // [...]” („Нежност”). Овај екстатички приступ природи прелива се у аутопоетички исказ у песми „Номо liricus”, где лирски субјекат признаје да је веран рими, природи и селу. Тиме Вукашиновић феномен природе користи као везивно ткиво за свет, сопство и књижевно стварање. Ту се показује још један романтичарски елемент, однос субјект–праксис–објекат, с тим што ова релација нема линеарни него кружни облик. Субјекат извире из објекта (природе) и у њега се враћа.

У корену носталгије лирског субјекта је поменуто село и завичајност везана за њега. Недостајање некадашње сеоске хармоније исказано је у песмама у којима се помиње детињство („Номо liricus”, „Прело”, „Петрове вериге”). Постављајући у суперпозицију прошлост и садашњост, лирски субјекат исказује жал за прошлосту, јер садашњост је декадентни простор у коме се распало или се распада све: „Тешко ми је на души, / стара се кућа руши. // Можда и није нека / али траје два века. // [...]” („Град на води”). Вукашиновићев *Тилић* је сведочанство о поразу сопства пред проблемом напуштеног, запуштеног села и зла које проузрокују спорови око међе: „[...] // Због завађаних знамења на челу / мртва огњишта урлају по селу // [...]” („Споменик”). Песничко „ја” је постало свесно „не-ја”, онога што нити је део његовог детињства, нити је део

његових вредности. Услед несклада „ја” и „не-ја”, биће лирског субјекта романтичарски пати. Бити сам суочен са том чињеницом, појачава негативност осећања бића-које-пева. Стављен пред свет, који је осликан у Вукашиновићевим песмама, читалац постаје сведок дијалектичког обртања великог и малог. То је видљиво у катаклизмичком тону насталом из сопства свесног своје мајушности пред незауостављивом силом времена.

Равнотежу овом стању представља љубав. Овај вишезначни појам јавља се у обличјима љубавне песме, сна („Концерт”), бола и страсти („Не љути се”) као и андрогинске спојености („Нежност”). Играјући се смислом, Вукашиновић продире до есенције љубави: „[...] // Тад схватих да је љубав / негде у коштаној сржи ///” („Псећа љубав”). Метаморфоза једног од дипола љубавног пара у предмет само појачава сједињеност, испуњеност: „Једном сам један концерт, пун страсти, / у сну са тобом одсвирао. / Струне су твоје трепериле у цвасти, / по њима сам пребирао. // [...]” („Концерт”). Присност у старости, о којој топло пева Вукашиновић, награда је за оне који путују дуго заједно: „Кад остаримо, моја драга, / кад издају нас очи, снага, // не дај године да нас сломе; // ја штап ћу бити телу твоме, / а ти штап буди мојој души. ///” („Штап”).

Однос према времену је врло сложен у песничкој визури *Тилића*. Намера сагледавања животног биланса, али и носталгија, сопство доводи у анахрону позицију, где се у двострукој експозицији исте персоне сусрећу дечак и средовечни човек: „[...] // Пред вама као дечак стојим / а већ при крају касног лета, / (...) // На врлетну сам стазу стао / са које могу час да склизнем... / [...]” („Благве”). Вукашиновићев лирски субјекат и те како осећа зев бесконачног који емитује смрт. Помиреност са неумитношћу краја доводи самотно песничко „ја” у стање помирености са смрћу: „[...] // И испод земље траје прело, / зато ту спуштам своје тело. ///” („Прело”) Као контраст надирућем мраку јавља се светлост коју носи пчела, посредник између света живих и света умрлих. Пчелињи простор, пчелињак, постаје део рајске (пчелиње) алегорије („Пчелојављенска пчела”).

Збирка *Верољуба Вукашиновића* поседује снагу која читаоца може да отргне од тираније тренутка садашњице. Ова ризомска поезија клија на романтичарском фону и дубоко је људска, природна, топла и искрена. Због комплексне рефлексивности према животу, али и према смрти, она садржи довољну количину мудрости да би била својеврсни животни путоказ. У томе је њена вредност и њена трајност.

Др Владимир Б. ПЕРИЋ

Научни сарадник

Музичка школа „др Милоје Милојевић”

Професор српског језика и књижевности

vladimirperic99@gmail.com